

References

1. World investment report 2010: Investing in a low-carbon economy. – New York – Geneva : UNCTAD, 2010. – 220 p. – Ref. after chapt.
2. Finance.ua. Analytics [Electronic Resource] – Mode of access: <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2010/06/15/200503>.
3. Global Investment Promotion benchmarking 2009 [Electronic resource] // International Financial Corporation. The World Bank Group. – Mode of access : <http://www.ifc.org//GIPB2009.SummaryReport.pdf>.
4. Statistical information [Electronic Resource] // State Statistics Committee of Ukraine. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. The Global competitiveness Report 2010–2011 [Electronic resource] // World Economic Forum. – Mode of access: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>.
6. Corrado Charles J., Brandord P.J. Fundamentals of investments: valuation and management. – Boston: Irwin, McGraw-Hill, 2000. – XXIV, 594 p.
7. Sones Sally M. Principles of taxation for business and investment planning. – Boston: Irwin, McGraw-Hill, 1998. – XXIV, 477 p.
8. Zvi Bodie, Alex Kane, Alan J. Marcus. Essentials of investment. – Boston: Irwin, McGraw-Hill, 1998. – XXIV, 612 p.
9. Agrarian reform is in Ukraine / [Gayduckiy P. I., Sabluk P. T., Lupenko Yu. O. but other]; for editor P. I. Gayduckogo. – K. : NNC IAE, 2005. – 424 p.
10. Geec V. M. Society, state, economy: fenomenologia of co-operation and development / V. M. Geec; NAN of Ukraine; Institute of economy and prognostication of NAN of Ukraine. – K., 2009 – 864 p.

The article has been received 05.09.2013

* * *

УДК 631.173:338.43

*А.В. БУРКОВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент
І.Д. БУРКОВСЬКИЙ, кандидат технічних наук, доцент
Т.І. ЛУНКІНА, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Стан і перспективи лізингової діяльності в сільському господарстві України

Постановка проблеми. Пожвавлення інвестиційної діяльності в галузі сільського господарства України, зростання обсягів капіталовкладень на придбання новітньої техніки цілком виправдовується високим ступенем зносу машинно-тракторного парку вітчизняних підприємств. Основними джерелами придбання матеріально-технічних ресурсів українськими сільськогосподарськими товаровиробниками можуть бути як власні, так і державні джерела фінансування, позичкові кошти, в тому числі банківський кредит та лізинг.

Сучасні умови господарювання переконливо доводять, що однією з найдоступніших форм придбання новітньої потужної й одно-

часно ресурсо- і енергозберігаючої техніки є лізингові операції. Адже через відсутність ліквідної застави, тривалий цикл, сезонний характер та ризикованість сільськогосподарського виробництва банки не завжди забезпечують підприємства кредитами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблем функціонування ринку лізингових послуг, оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств присвячена велика кількість праць зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких: О. Грищенко [1], Ф. Джеррард [7], Р. Кнуббен [8], А. Левкович [2], Л. Лихотникова [3], Л. Перекрестова [3], І. Попова [3], Р. Райан [9], Р. Саблук [6], А. Саурланд [10] та інші.

Проте питання функціонування та перспектив лізингової діяльності вітчизняних сіль-

© А.В. Бурковська, І.Д. Бурковський,
Т.І. Лункіна, 2013

ськогосподарських підприємств ще потребують подальшого вивчення й деталізації.

Мета статті – дослідження сучасного стану лізингової діяльності в галузі сільськогосподарства України, виявлення існуючих проблем і пошук шляхів їх розв'язання.

Виклад основних результатів дослідження. Актуальність лізингу для сільськогосподарських підприємств України, на нашу думку, зумовлюється:

необхідністю радикальної зміни матеріально-технічних ресурсів на інноваційній основі (через високий ступінь зношеності основних засобів у сільськогосподарському виробництві);

недостатньою платоспроможністю більшості сільськогосподарських підприємств (через ускладнений доступ до фінансових ресурсів з метою інвестування у підприємницьку діяльність).

Лізингово-економічні механізми технічного забезпечення вітчизняного сектору сільськогосподарства мають істотні переваги порівняно з механізмами банківського кредитування вітчизняних товаровиробників. Однією з найбільших переваг лізингу з економічного погляду є те, що сільськогосподарське підприємство одержує не кошти, а безпосередньо конкретні засоби виробництва, які мають техніко-економічні характеристики, визначені самим підприємцем.

Тобто виробник може відразу розпочинати випуск продукції, надавати послуги та з одержаної виручки поступово розраховуватися з інвестором і лізингодавцем. Цим зумовлені також правомірність та доцільність існування ринку лізингових послуг, учасниками якого є сільськогосподарські товаровиробники й лізингові компанії, а товаром на такому ринку є різноманітні лізингові послуги.

Останнім часом лізинг має певну питому вагу у фінансуванні економіки України, яка у 2012 році в загальному обсязі капітальних вкладень становила близько 3,3 % (для порівняння, в 2009 році цей показник становив 1%). У країнах Європейського Союзу середнє значення цього показника – 12,5%, у Росії – 28% [4].

Максимальний приріст фінансування в грошовому вимірі досягнутий українськими лізингодавцями в транспортній галузі, де обсяг угод дорівнює 8,8 млрд грн. Як і в попередні роки, рівень проникнення лізингу в цій сфері в Україні є одним із найвищих та за підсумками 2012 року він перевищив 15%.

Динаміка активності лізингових компаній у сфері фінансування сільськогосподарської галузі виглядає найбільш яскраво. Обсяг укладених лізингових угод у 2012 році становив близько 4,3 млрд грн (зростання до попереднього року більш ніж удвічі). Рівень використання лізингу в галузі досяг 16% [4]. Маємо сподівання, що такий позитивний результат лізингової діяльності в Україні не є остаточним і з часом стане ще вагомішим.

Слід зазначити, що в Україні обсяг договорів фінансового лізингу, укладених за перший квартал звітного 2013 року, у вартісному виразі зменшився порівняно з аналогічним періодом минулого 2012 року майже на 38%, а порівняно з першим кварталом базисного 2009 року зріс на 107,9 % і становив 1,73 млрд грн (табл.1). Кількість укладених договорів фінансового лізингу в першому кварталі 2013 року зменшилася на 1462 шт. порівняно з аналогічним періодом 2012 року, а порівняно з базисним 2009 роком зросла майже в три рази й становила 2209 шт.

Вартість діючих договорів фінансового лізингу станом на кінець першого кварталу 2013 року знизилася на 0,2 млрд грн (0,5%) порівняно з кінцем 2012 року і становила 41,3 млрд грн. Порівнюючи цей показник з аналогічним періодом базисного 2009 року, бачимо його зростання на 46,5%.

Кількість діючих договорів фінансового лізингу в поточному 2013 році є найбільшою за весь період дослідження і становить 22456 шт., що перевищує на 11,8% аналогічний показник 2012 року і на 7,4% – 2009 року.

Необхідно відзначити, що серед діючих договорів фінансового лізингу на кінець першого кварталу 2013 року угоди в галузі сільськогосподарства мають 20,26%, питома вага яких зросла більше, ніж на 4 % порівняно з кінцем першого кварталу 2012 року [5].

1. Укладені та діючі договори фінансового лізингу в Україні, 2009-2013 рр.*

Квартал, рік	Договори фінансового лізингу			
	укладені		діючі	
	кількість, шт.	вартість, млн грн	кількість, шт.	вартість, млрд грн
1 – 2009	566	829,8	20917	28,2
2 – 2009	1034	573,2	19236	28,6
3 – 2009	829	561	18718	29,3
4 – 2009	578	502,4	16490	27,2
1 – 2010	886	708,5	18465	28,6
2 – 2010	948	727,9	20627	28,4
3 – 2010	1298	1332,17	19534	28,7
4 – 2010	1963	2200,01	19573	30,05
1 – 2011	1843	1274,01	19945	29,2
2 – 2011	2668	2768,04	18258	31,9
3 – 2011	2828	4400,5	18823	34,5
4 – 2011	3567	2885	19281	33,6
1 – 2012	3671	2769,6	20093	33,5
2 – 2012	2552	6749,4	21672	39,7
3 – 2012	2330	3432,4	21675	44,1
4 – 2012	2273	1757,4	22010	41,5
1 – 2013	2209	1725,2	22456	41,3
1 – 2013 у % до :				
1 – 2009	390,3	207,9	107,4	146,5
1 – 2012	60,2	62,3	111,8	123,3

*Побудовано за даними [5].

Проте вважаємо, що для успішнішого розвитку лізингу в Україні необхідно:

законодавчо узгодити основні нормативно-правові документи щодо лізингу;

створити привабливіші умови для функціонування лізингового бізнесу (ввести значні пільги для інвестора);

захистити права лізингодавця;

унеможливити проблеми щодо повернення лізингоодержувачем платежів за лізингом;

створити у регіонах оптимальну лізингову інфраструктуру (сервісні центри обслуговування та доставки наданої в лізинг техніки, спеціалізовані на обслуговуванні лізингових операцій банки тощо).

У розвитку лізингу як альтернативній банківському кредиту формі здійснення інвестицій мають бути зацікавлені всі суб'єкти лізингової угоди: і лізингоодержувачі, й лізингодавці. Перевага фінансового лізингу над банківським кредитом для лізингоодержувача, наприклад, очевидна за умови віднесення лізингових платежів на собівартість його продукції, знижуючи оподаткований прибуток, тобто із суми лізингу не платиться податок на прибуток, що дає змогу заощадити кошти при розрахунках із бюджетом.

За час свого існування лізинг зарекомендував себе як один із ефективних способів здійснення інвестицій. Як специфічна форма позичкового капіталу лізинг уможливорює використовувати гнучкіші схеми інвестування. Проводячи платежі за лізингом, позичальник одночасно розраховується з інвестором і лізингодавцем (фінансовим посередником виступає лізингова компанія).

Говорячи про потенційних вітчизняних інвесторів слід зазначити, що через недосконалість законодавчої бази щодо лізингу вони все ще не зацікавлені вкладати свій капітал саме у лізингові операції. Тому першочергового вирішення, на нашу думку, потребують питання створення привабливих умов для ведення лізингового бізнесу в Україні.

Економічна й соціальна ефективність здійснення лізингових операцій у нашій країні можлива за умов:

використання дешевших кредитних ресурсів (зробить лізингові операції конкурентоспроможними порівняно з іншими формами інвестування);

застосування податкових пільг для інвестора (зробить для нього лізинг привабливим вкладенням капіталу);

створення рівних конкурентних можливостей для всіх учасників ринку лізингових послуг (розширить масштаби проведення лізингових операцій).

В Україні існують реальні можливості для ефективного використання лізингу, але для сільськогосподарських товаровиробників сучасний стан функціонування лізингового ринку, на жаль, характеризується ще несприятливими фінансовими умовами щодо одержання необхідних для ведення господарської діяльності матеріально-технічних ресурсів. Саме через неспромож-

ність більшості комерційних лізингових компаній скласти достойну конкуренцію банківським установам пояснюється унеможливлення здешевлення лізингових операцій порівняно з кредитами банків. Адже, користуючись лізингом, вітчизняні сільськогосподарські підприємства-позичальники повинні сплатити достатньо високі суми авансу й лізингових послуг, а також забезпечити додаткову заставу до об'єкта лізингу.

Вартісний розподіл лізингових платежів наведено у таблиці 2.

2. Вартісний розподіл лізингових платежів в Україні за перший квартал року, %*

Квартал, рік	Сума, яка відшкодовує частину вартості предмета лізингу	Платіж як винагорода лізингодавцю за одержане у лізинг майно	Компенсація відсотків за кредитом	Інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу
1 – 2012	59,42	33,96	5,44	1,18
1 – 2013	60,10	31,52	6,98	1,40
Відхилення, %	0,68	-2,44	1,54	0,22

*Побудовано за даними [5].

Дані таблиці 2 показують про зменшення у структурі платежів за лізингом лише платежу як винагороди лізингодавцю за одержане у лізинг майно на 2,44% у першому кварталі 2013 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року. Інші ж показники вартісного розподілу лізингових платежів в Україні за досліджуваний період зросли.

Зазначимо, що не всі учасники ринку лізингових послуг мають рівні можливості для конкуренції. Так, лізингові компанії державної форми власності з метою збільшення прибутку встановлюють вищу (за ринкову) ціну на техніку. При цьому розмір платежів за лізингом для лізингоодержувача значно збільшується.

Крім того, використовуючи безвідсоткові бюджетні кошти, державні лізингові компанії як монополісти на ринку лізингових послуг мають можливість диктувати свої правила гри, надаючи під низькі відсотки техніку в лізинг. Приватні ж лізингові компанії такої можливості не мають.

Щоб не втратити своєї ніші на ринку лізингових послуг і функціонувати як альтернатива державним лізинговим компаніям, деякі приватні лізингові компанії купують

стару сільськогосподарську техніку, реставрують її та реалізують як нову за нижчими цінами. Тому, безперечно, необхідно удосконалити й етичний бік ведення лізингового бізнесу.

Звичайно ж, розвиток вторинного лізингового ринку (так званого зворотного лізингу) надає можливість сільськогосподарським товаровиробникам економити фінансові ресурси, купуючи дешевшу реставровану техніку. Але нову техніку спроможні купувати виключно економічно міцні вітчизняні сільськогосподарські підприємства.

Слід визнати, що найпопулярнішими видами обладнання для лізингодавців та їхніх клієнтів залишаються транспортні засоби, причому їхня частка в портфелях лізингових компаній у 2012 році зросла до 59%, а за перший квартал 2013 року – до 59,9%; друге місце займає сільськогосподарська техніка з часткою близько 15 і 16,61% [4, 5].

Щодо строків дії лізингових угод зазначимо, що підвищенню привабливості й ефективності лізингу сприяло б збільшення строку їхньої дії, який повинен збігатися з терміном експлуатації майна. Так, на кінець першого кварталу 2013 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року спостеріга-

ється підвищення питомої ваги лізингових угод терміном дії від 2 до 5 років (45,15 і 38,28% відповідно) та зменшення частки угод терміном від 5 до 10 років (43,36 і 48,36% відповідно), табл. 3.

Стосовно договорів фінансового лізингу за строком дії до двох років та понад десяти років – спостерігається також зменшення їхньої питомої ваги у звітному році до 7,51 і 3,98% відповідно.

3. Вартісний розподіл діючих договорів фінансового лізингу за строком дії на кінець періоду, %*

Квартал, рік	Строк дії договору фінансового лізингу			
	До 2 р.	2-5 р.	5-10 р.	понад 10 р.
1 – 2012	8,59	38,28	48,36	4,77
1 – 2013	7,51	45,15	43,36	3,98
Відхилення, %	-1,08	6,87	-5,00	-0,79

* Побудовано за даними [5].

Щодо основного джерела придбання матеріально-технічних ресурсів вітчизняними товаровиробниками, то слід зауважити, що за досліджуваний період (перший квартал 2012 і 2013 років) високу питому вагу в структурі джерел фінансування лізингових операцій мали позичкові кошти, у тому числі банківські кредити (91,08 та 81,13%

відповідно), хоча у звітному році цей показник зменшився на 9,95% (табл. 4).

Зростання майже на 10% власних коштів у структурі джерел фінансування лізингових операцій у першому кварталі 2013 року доводить про надійність і доступність цього джерела та пояснює практику фінансування інвестицій переважно за рахунок власних коштів суб'єктами агробізнесу.

4. Структура джерел фінансування лізингових операцій за перший квартал року, %*

Квартал, рік	Власні кошти	Позичкові кошти, у т.ч. банківські кредити	Залучені кошти
1 – 2012	8,58	91,08	0,33
1 – 2013	18,57	81,13	0,30
Відхилення, %	9,99	-9,95	-0,03

*Побудовано за даними [5].

Висновки. Необхідно визнати, що нарощуванню масштабів державної лізингової діяльності в галузі сільського господарства заважають:

недосконалість законодавства щодо лізингу і системи оподаткування;

нестабільність макроекономічних показників (наявні інфляційні процеси; недостатні обсяги фінансування для забезпечення здійснення агролізингових операцій у сільськогосподарському виробництві України;

низька платоспроможність вітчизняних сільськогосподарських підприємств (неспроможність через слабкий фінансово-економічний стан своєчасно й у повному обсязі розрахуватися за лізинг); різні конкурентні можливості суб'єктів ринку лізингових послуг (з монопольним становищем лі-

зингодавців); висока вартість лізингових угод.

Крім того, слід вказати, що ще одним недоліком для ефективного регулювання ринку лізингових послуг в Україні є відсутність офіційної статистики щодо здійснення лізингових операцій сільськогосподарськими товаровиробниками, а також повної та достовірної інформації щодо динаміки вартості лізингових послуг, галузей спрямування й обсягів техніки вітчизняного та іноземного виробництва, що надана у лізинг.

Усунення зазначених недоліків і запровадження наведених рекомендацій сприятимуть активізації лізингу техніки як одного з найперспективніших інструментів відновлення й розвитку технічного потенціалу сільськогосподарського виробництва в Україні.

Список використаних джерел

1. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку / О. Грищенко // Юридичний журнал. — 2006. — №3.
2. Левкович А.О. Формирование рынка лизинговых услуг / А.О. Левкович. — М.: Изд-во деловой и учебной литературы, 2006.
3. Лихотникова Л.А. Государственно-частное партнерство в развитии лизинговых отношений / Л.А. Лихотникова, Л.В. Перекрестова, Л.В. Попова // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 2007. — № 8.
4. Обсяг лизингових операцій в 2012 році. Інтерфакс-Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://finagent.com.ua/uk/news/15190>.
5. Підсумки діяльності лізингодавців за 1 квартал 2013 року. Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.uul.com.ua/files/Q1_2013_ukr.pdf.
6. Саблук Р.П. Фінансовий лізинг в АПК: дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / Національний аграрний ун-т. — К., 2002. — 230 с.
7. Gerrard Phill. Remarketing Yachts / Phil Gerrard // LEASEUROPE. — 2012. № 16.
8. Knubben Richard. The Role of Car Leasing in Green Solutions / Richard Knubben // Fleet Europe. — 2013. — №62.
9. Ryan Richard. Latest result show positive signs in an uncertain business environment / Richard Ryan // LEASEUROPE. — 2013. — №19.
10. Sauerland Axel. Growth by Innovation and Cooperation – New business models for leasing companies / Axel Sauerland // LEASEUROPE. — 2011. — №13.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2013 р.

* * *

Новини АПК

Україна готова до реалізації спільних із Китаєм проектів у аграрному секторі економіки

Україна та Китай домовилися про розширення торгівлі сільгосппродукцією. Про це повідомив Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Присяжнюк, який повернувся з робочої поїздки до Китаю. За його словами, найближчим часом наша країна завершить підготовку документації й розпочне постачання ячменю та сої до КНР, а з наступного року – пшениці, ріпаку та тваринницької продукції.

«За останні роки китайсько-українське співробітництво в сільському господарстві одержало стабільний розвиток і досягло позитивних результатів. Дві країни в галузі сільського господарства мають високий рівень взаємодоповнюваності і величезний потенціал співробітництва», – наголосив Міністр.

Він зауважив, що значних результатів було досягнуто під час засідання Підкомісії з питань сільського господарства китайсько-української міжурядової комісії зі співробітництва. «На засіданні відбулося парафування фітосанітарних протоколів на експорт сої та ячменю на ринок КНР. Досягнуто домовленості про початок погодження документації на експорт пшениці та ріпаку в 2014 році. У перспективі цей список може бути розширено за рахунок шроту».

Міністр повідомив, що невдовзі до України прибудуть китайські фахівці для здійснення ветеринарного контролю та перевірки підприємств, що виробляють тваринницьку продукцію. Після підготовки й погодження обома сторонами необхідних документів буде розпочато експорт цієї продукції на ринок КНР.

Микола Присяжнюк зазначив, що Україна зацікавлена в залученні китайських інвестицій, які дадуть змогу модернізувати виробничі потужності аграрного сектору та розбудувати логістичну інфраструктуру. «Сьогодні Китай відкриває українській економіці нові можливості. Інвестиційний потенціал Китаю є найбільшим у світі. Тому Україна зацікавлена в реалізації спільних масштабних проектів у аграрному секторі», – підсумував Міністр.

Прес-служба Мінагрополітики України